Parshat Chukat – Transformative Transitions

Simon Wolf

The latter half of this week's Parsha features a short song that opens with a somewhat familiar refrain, "then Yisrael sang this song (אז ישיר ישראל את השירה הזאת)."[1] The reader's mind naturally associates this with the other more famous song found in Parshat B'Shalach which begins, "then Moshe and Bnei Yisrael sang this song (אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת)."[2] Is the parallel opening to these songs just a casual coincidence or is the wording indicative of a deeper connection between these two songs? From a purely structural perspective, it would seem that the songs are not correlated at all. The events and the excitement that spawned Shirat Hayam in Parshat B'Shalach are well documented and the song itself contains a plethora of information about Kriyat Yam Suf. The exact opposite is true of the song found in Parshat Chukat. There is a dearth of information as to the events that precipitated or inspired the outpouring of poetic praise and the stanzas of the song are both short and enigmatic. The only information one can glean from the description is that the song relates to the well by which God provides water to Bnei Yisrael in the desert.

Armed with that scant information, Chazal note that there clearly must be something amiss since the well accompanied Bnei Yisrael throughout their forty year sojourn in the desert.[3] If so, why would Bnei Yisrael suddenly be aroused to sing about a miraculous gift from God that has been continuously providing for them for nearly forty years? They surmise that the song was intentionally "misplaced" here because there must have been a much greater event that precipitated the Shirat HaBe'er. By deciphering the cryptic narrative prior to the song,[4] the Midrash provides insight into the miraculous salvation God provided to Bnei Yisrael unbeknownst to them.

(יד) עַל כֵּן יֵאָמַר בְּסֵפֶר מִלְחֲמֹת יְקֹוָק אֶת וָהֵב בְּסוּפָה וְאֶת הַנְּחָלִים אַרְנֹן:
(טו) וְאֶשֶׁד הַנְּחָלִים אֲשֶׁר נָטָה לְשֶׁבֶת עָר וְנִשְׁעַן לִגְבוּל מוֹאָב:
(טז) וּמִשָּׁם בְּאֵרָה הִוא הַבְּאֵר אֲשֶׁר אָמַר יְקֹוָק לְמֹשֶׁה אֱסֹף אֶת הָעָם וְאֶתְּנָה לָהֶם מָיִם:

God waged war on behalf of Bnei Yisrael (מלחמות ה') in the Wadi of Arnon (ואת הנחלים ארנון) and He performed miracles for them on par with that which had transpired at the Yam Suf (את והב בסופה). The riverbed of Arnon is a narrow pass between mountainous cliffs. In addition, the faces of the mountains on either side of the wadi fit together hand and glove (אשד הנחלים).[5] The attackers laid an ambush by hiding in the cliffs' caves on both sides of the gorge. In order to spare Bnei Yisrael the trouble of descending and traveling through the gorge, God had the mountain on the side of Eretz Yisrael advance towards the cliff on the side of Moav (ונשען לגבול מואב) as if it was edging forward to greet Bnei Yisrael. The resultant closer of the gap between the cliffs eliminates all those that were waiting to launch a surprise attack on the vulnerable nation that was to travel in the ravine. Bnei Yisrael are completely unaware of God's beneficence. In order for the people to understand and be aware of God's monumental kindness and intercession on their behalf, He has the well situated by their encampment disgorge the crushed enemy. It is the realization of this deliverance that engendered the spontaneous burst into song by Bnei Yisrael about the well. The details in the Midrash of that which transpired describe a situation that is reminiscent of Kriyat Yam Suf. In both cases, God takes the lead and battles on behalf of His people. This is accomplished by Bnei Yisrael either passing through or intending to traverse a narrow channel which God then collapses upon the enemy. The people only comprehend the extent of God's incredible salvation when the vanquished combatants are discharged at their feet.[6] Both instances culminate with the people being driven to song to express their tremendous gratitude to God. The Midrash in creating a shared or common narrative clearly sees more than just a literary connection between the two songs. Once again, one needs to ask are the similarities just there to compare and contrast the two events or are they pointing to a much more significant interrelatedness?

It is interesting to note that both songs are flanked by seminal events that become paradigms of God's credentials. Prior to the climax of Kriyat Yam Suf, the story of the Exodus from Egypt is replete with statements that God will rain down plagues upon the Egyptians and harden Paraoh's heart in order to establish Himself as the undisputed God. This accreditation becomes the basis for the first of the Ten Commandments, "I the Lord am your God who brought you out of the

[1] שמות טו,א
[2] במדבר כא,יז
[3] מדרש תנחומא פרשת חקת סימן כ ורש"י במדבר כא,יז
[4] במדבר כא,יד-טז
[5] וההר מלמעלן עשוי מערות מערות וכנגד המערות הר שכנגדו עשוי סלעים סלעים כמין שדים שנא' ואשד הנחלים (somewhat akin to continental drift)
[6] ...מלמד שהמרו ישראל באותה שעה ואמרו: **כשם שאנו עולין מצד אחד - כך מצריים עולים מצד אחר...מיד פלט אותן ליבשה, ובאו ישראל וראו אותן**... (פסחים קיד:)

What is the meaning of this mirror-like reflection found in Parshat Chukat?

As we have discussed previously,[12] the Shirat Ha'Yam is the culmination song of the Exodus that highlights the purpose and the process of the redemption from Egypt. For Bnei Yisrael, it represents the beginning of the formidable transformational journey from being slaves to Paraoh to servants of God. In a similar fashion, the Shirat Ha'Be'er is the conclusion of Bnei Yisrael's sojourn in the desert and their progression towards entering the Land of Israel. The two songs bookmark Bnei Yisrael's time in the desert as well as the transition between the generation that exited Egypt and the new generation that will enter the Land of Israel.[13] Parshat B'Shalach and the stories that surround it all transpire in the first year after the Exodus while the entire Parshat Chukat is set in the fortieth and final year of Bnei Yisrael's wandering through the desert.

The stories bookmarked by the songs mark two pivotal, but opposite transitions. Parshat B'Shalach is the attempt to move Bnei Yisrael from a slave mentality and subjugation to Paroah to a life completely reliant on God. The lack of food and water (מרה, פרשת המן ומסה ומריבה), the attacks by foreign armies (מלחמת עמלק) and the outside visitors (יתרו) are all intended to teach the new nation dependence on God. Laws and Mitzvot (הר סיני, משפטים) are given to establish a model nation of God that can be his emissaries and representatives in the broader world. There are also disappointments and hints that this generation will not be successful at making the needed transition (חטא העגל, בחירת יהושע). Had Bnei Yisrael successfully completed the first transition, they would have then embarked on the next stage, moving from sole reliance on God to living a life in the Land of Israel. Unfortunately, the generation of the Exodus never makes it passed the first hurdle and is sentenced to wander and perish in the desert. The new generation, who will finally enter the Land of Israel after forty years of wandering in the desert, was born into and matured in an environment marked by complete reliance and dependence on God. They were not challenged by the first transition that their parents failed to accomplish because they grew up knowing only such a spiritual life.

land of Egypt, the house of bondage," [7] as well as the impetus for many other Mitzvot in the Torah. It sets the stage and is the foundation for the next phase in Bnei Yisrael's development – the tectonic shift from slaves to Paraoh to a nation of servants of God. Similarly, in Parshat Chukat immediately following the Shirat HaBe'er, Bnei Yisrael engage in battle with Sichon, the king of the Emori, and Og, the king of the Bashan, which become models for Bnei Yisrael's entry into the Land of Israel. In Sefer Devarim, Moshe describes Sichon's intransience in permitting the people of Israel to traverse his land on their way to Eret Yisrael as being a result of God hardening his heart.[8] The purpose of this engendered obstinacy was to facilitate his defeat at the hands of Bnei Yisrael. That military victory establishes God's capacity to aid Bnei Yisrael in their conquest of Eretz Yisrael[9] as well as to leave a trail of fear in all the nations that hear of Bnei Yisrael's crushing defeat of Sichon and Og.[10] The parallels between the Shirat Ha'Yam and the Shirat Ha'Be'er seem to extend beyond the songs themselves which would indicate a deeper connection between the two narratives.

Upon further contemplation, one may notice that many of the events described in Parshat Chukat have a distinctly similar feel to the stories of Parshat B'Shalach, almost a sense of déjà vu.[11] There seem to be literary and thematic parallels between the two Parshiot though the only issue is that they are inversely correlated. The Shirat Hayam is the beginning of a series of events in Parshat B'Shalach while the Shirat Ha'Be'er is the culmination of a succession of incidents in Parshat Chukat.

במדבר	שמות
חוקים ופרה אדומה	משפטים ועגל הזהב
מי מריבה	מעמד הר סיני
אדום	יתרו
מיתת אהרון ומשיחת אלעזר בנו	בחירת יהושע
מלחמת הכנעני מלך ערד	מלחמת עמלק
תלונות מים ולחם ועל המן	פרשת המן ומסה ומריבה
נחשים שרפים ונחש הנחושת	מרה
נחל ארנון ואז ישיר	ים סוף ואז ישיר
מלחמת סיחון ועוג	מכות מצרים

[7] שמות כ,ב
[8] וְלֹא אָבָה סִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן הַעֲבִרֵנוּ בּוֹ **כִּי הִקְשָׁה יְקוָק אֱלֹהֶיךָ אֶת רוּחוֹ וְאִמֵּץ אֶת לְבָבוֹ** לְמַעַן תִּתּוֹ בְיָדְךָ כַּיּוֹם הַזֶּה (דברים ב,ל)
[9] וְאֶת יְהוֹשׁוּעַ צִוִּיתִי בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר **עֵינֶיךָ הָרֹאֹת אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יְקוָק אֱלֹהֵיכֶם לִשְׁנֵי הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה כֵּן יַעֲשֶׂה יְקוָק לְכָל הַמַּמְלָכוֹת אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר שָׁמָּה**: לֹא תִירָאוּם כִּי יְקוָק אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַנִּלָּחֶם לָכֶם: (דברים ג,כא-כב)
[10] **הַיּוֹם הַזֶּה אָחֵל תֵּת פַּחְדְּךָ וְיִרְאָתְךָ עַל פְּנֵי הָעַמִּים תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן שִׁמְעֲךָ וְרָגְזוּ וְחָלוּ מִפָּנֶיךָ** (דברים ב,כה)
[11] נא לראות טבלאות ההקבלות שמצורפים בסוף
[12] פרשת בשלח - שירת הים
[13] עיין במדבר כ,א מדרש תנחומא יד וברש"י שם

The trial of this generation was their ability to transition from a life of constantly being in the presence of God to a life where God's presence and influence needs to be actively recognized and gleaned from the mundane. For that reason, Parshat Chukat presents a series of challenges that are similar to, but in the exact opposite order from, Parshat B'Shalach. There are laws of blind faith and compliance (חוקת התורה, פרה אדומה), attempted revelations (מי מריבה), challenges with outsiders (אדום), transitions of leadership (מיתת אהרון), attacks by the enemy (מלך ערד), issues with the water and food supply (נחש הנחושת), and then triumphs in battle (מלחמות סיחון ועוג). These tribulations are intended to transition and prepare the nation for the new reality they will be facing upon entering Eretz Yisrael. It is the beginning of the difficult process of weaning Bnei Yisrael off complete dependence on God and a progression from a life of constant exposure to God to an existence of punctuated revelation that necessitates much more initiative from the individual in the spiritual realm. Like any process, it has it successes and failures, ups and downs.

If everything had gone according to plan, the battles with Sichon and Og would have been months, not decades, after the Exodus. Shirat Ha'Yam and the subsequent stories continued that which was started in Egypt. It began the process of complete immersion into spirituality and exposure to Godliness, a descent into living in the desert in the presence of God. This "basic training" would have climaxed with the awesome revelation at Har Sinai. That would have been followed shortly after by "advanced training" through the educational experiences and lessons culminating in the Shirat HaBe'er. It would have marked Bnei Yisrael's emergence from the desert to a life in the Land of Israel. Ma'amad Har Sinai would accompany them on their entry into Eretz Yisrael and the hand of God would be equally recognized in the triumph of God over Paraoh and the victory of Bnei Yisrael over Sichon and Og. In the end, God's plan comes to fruition, but just with a forty year interlude and a new generation. That interval between entering and exiting the desert creates a significant gap between the Exodus and the revelation at Sinai on the one hand and the conquest and settling of Eretz Yisrael on the other hand. It somewhat clouds what should have been the seamless connection between the two transitions and makes it more challenging to discern the transcendental and spiritual in the temporal and physical. Our lives are full of moments of spirituality and inspiration and encounters with the mundane. This week's Parsha reminds us that the successful integration between the two is somewhat dependent on how masterfully we fuse the lessons of Shirat Ha'Yam with those of Shirat Ha'Be'er. The more we inculcate them as a unified perspective, the more profound the impact will be on our ability to live a life infused with spirituality and to discern Godliness in the worldly.

Shabbat Shalom

במדבר	שמות
במדבר פרק יט - חוקים (ב) **זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה** אֲשֶׁר צִוָּה יְקוָק לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ **פָּרָה אֲדֻמָּה** תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל	**שמות פרק כא - משפטים** (א) **וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים** אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם : **שמות פרק לב** (ד) וַיִּקַּח מִיָּדָם וַיָּצַר אֹתוֹ בַּחֶרֶט **וַיַּעֲשֵׂהוּ עֵגֶל מַסֵּכָה** וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלוּךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם :
במדבר פרק כ – מי מריבה (א) וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה מִדְבַּר צִן בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקָדֵשׁ וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם וַתִּקָּבֵר שָׁם : (ב) **וְלֹא הָיָה מַיִם לָעֵדָה וַיִּקָּהֲלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן** : (ג) **וַיָּרֶב הָעָם עִם מֹשֶׁה** וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר וְלוּ גָוַעְנוּ בִּגְוַע אַחֵינוּ לִפְנֵי יְקוָק : (ד) וְלָמָה הֲבֵאתֶם אֶת קְהַל יְקוָק אֶל הַמִּדְבָּר הַזֶּה לָמוּת שָׁם אֲנַחְנוּ וּבְעִירֵנוּ : (ה) וְלָמָה הֶעֱלִיתֹנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָבִיא אֹתָנוּ אֶל הַמָּקוֹם הָרָע הַזֶּה לֹא מְקוֹם זֶרַע וּתְאֵנָה וְגֶפֶן וְרִמּוֹן וּמַיִם אַיִן לִשְׁתּוֹת : (ו) וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִפְּנֵי הַקָּהָל אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם **וַיֵּרָא כְבוֹד יְקוָק אֲלֵיהֶם** : פ (ז) וַיְדַבֵּר יְקוָק אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר : (ח) **קַח אֶת הַמַּטֶּה וְהַקְהֵל אֶת הָעֵדָה אַתָּה וְאַהֲרֹן אָחִיךָ וְדִבַּרְתֶּם אֶל הַסֶּלַע לְעֵינֵיהֶם** וְנָתַן מֵימָיו וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מַיִם מִן הַסֶּלַע וְהִשְׁקִיתָ אֶת הָעֵדָה וְאֶת בְּעִירָם : (ט) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הַמַּטֶּה מִלִּפְנֵי יְקוָק כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ : (י) וַיַּקְהִלוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת הַקָּהָל אֶל פְּנֵי הַסֶּלַע וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְעוּ נָא הַמֹּרִים הֲמִן הַסֶּלַע הַזֶּה נוֹצִיא לָכֶם מָיִם : (יא) וַיָּרֶם מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ וַיַּךְ אֶת הַסֶּלַע בְּמַטֵּהוּ פַּעֲמָיִם וַיֵּצְאוּ מַיִם רַבִּים וַתֵּשְׁתְּ הָעֵדָה וּבְעִירָם : ס (יב) וַיֹּאמֶר יְקוָק אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן **יַעַן לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** לָכֵן לֹא תָבִיאוּ אֶת הַקָּהָל הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם : (יג) הֵמָּה מֵי מְרִיבָה אֲשֶׁר רָבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יְקוָק וַיִּקָּדֵשׁ בָּם : **רש"י במדבר פרק כ** (יב)**להקדישני - שאילו דברתם אל הסלע והוציא הייתי מקודש לעיני העדה ואומרים מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה מקיים דבורו של מקום, קל וחומר אנו:**	**שמות פרק יט – מעמד הר סיני** (א) בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַּר סִינָי : (ב) וַיִּסְעוּ מֵרְפִידִים וַיָּבֹאוּ מִדְבַּר סִינַי וַיַּחֲנוּ בַּמִּדְבָּר וַיִּחַן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר : (ג) וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים וַיִּקְרָא אֵלָיו יְקוָק מִן הָהָר לֵאמֹר כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב וְתַגִּיד לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל : (ד) **אַתֶּם רְאִיתֶם** אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרָיִם וָאֶשָּׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים וָאָבִא אֶתְכֶם אֵלָי : (ה) וְעַתָּה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמְעוּ בְּקֹלִי וּשְׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי וְהְיִיתֶם לִי סְגֻלָּה מִכָּל הָעַמִּים כִּי לִי כָּל הָאָרֶץ : (ו) וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וגוי קָדוֹשׁ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תְּדַבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : (ז) וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיִּקְרָא לְזִקְנֵי הָעָם וַיָּשֶׂם לִפְנֵיהֶם אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּהוּ יְקוָק : (ח) וַיַּעֲנוּ כָל הָעָם יַחְדָּו וַיֹּאמְרוּ כֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר יְקוָק נַעֲשֶׂה וַיָּשֶׁב מֹשֶׁה אֶת דִּבְרֵי הָעָם אֶל יְקוָק : (ט) **וַיֹּאמֶר יְקוָק אֶל מֹשֶׁה הִנֵּה אָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעַב הֶעָנָן בַּעֲבוּר יִשְׁמַע הָעָם בְּדַבְּרִי עִמָּךְ וְגַם בְּךָ יַאֲמִינוּ לְעוֹלָם** וַיַּגֵּד מֹשֶׁה אֶת דִּבְרֵי הָעָם אֶל יְקוָק : (י) וַיֹּאמֶר יְקוָק אֶל מֹשֶׁה לֵךְ אֶל הָעָם **וְקִדַּשְׁתָּם הַיּוֹם וּמָחָר** וְכִבְּסוּ שִׂמְלֹתָם : (יא) וְהָיוּ נְכֹנִים לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי **כִּי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יֵרֵד יְקוָק לְעֵינֵי כָל הָעָם עַל הַר סִינָי** : (יז) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בִּהְיֹת הַבֹּקֶר וַיְהִי קֹלֹת וּבְרָקִים וְעָנָן כָּבֵד עַל הָהָר וְקֹל שֹׁפָר חָזָק מְאֹד וַיֶּחֱרַד כָּל הָעָם אֲשֶׁר בַּמַּחֲנֶה : (יז) וַיּוֹצֵא מֹשֶׁה אֶת הָעָם לִקְרַאת הָאֱלֹהִים מִן הַמַּחֲנֶה וַיִּתְיַצְּבוּ בְּתַחְתִּית הָהָר : (יח) וְהַר סִינַי עָשַׁן כֻּלּוֹ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו יְקוָק בָּאֵשׁ וַיַּעַל עֲשָׁנוֹ כְּעֶשֶׁן הַכִּבְשָׁן וַיֶּחֱרַד כָּל הָהָר מְאֹד : (יט) וַיְהִי קוֹל הַשּׁוֹפָר הוֹלֵךְ וְחָזֵק מְאֹד מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל :
במדבר פרק כ - אדום (יד) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה מַלְאָכִים מִקֶּדֶשׁ אֶל מֶלֶךְ אֱדוֹם כֹּה אָמַר **אָחִיךָ יִשְׂרָאֵל אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצָאָתְנוּ** : (טו) וַיֵּרְדוּ אֲבֹתֵינוּ מִצְרַיְמָה וַנֵּשֶׁב בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּים וַיָּרֵעוּ לָנוּ מִצְרַיִם וְלַאֲבֹתֵינוּ : (טז) וַנִּצְעַק אֶל יְקוָק וַיִּשְׁמַע קֹלֵנוּ **וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיֹּצִאֵנוּ מִמִּצְרָיִם** וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְקָדֵשׁ עִיר קְצֵה גְבוּלֶךָ : (יז) נַעְבְּרָה נָּא בְאַרְצֶךָ לֹא נַעֲבֹר בְּשָׂדֶה וּבְכֶרֶם **וְלֹא נִשְׁתֶּה מֵי בְאֵר** דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ נֵלֵךְ לֹא נִטֶּה יָמִין וּשְׂמֹאול עַד אֲשֶׁר נַעֲבֹר גְּבוּלֶךָ : (יח) **וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֱדוֹם לֹא תַעֲבֹר בִּי פֶּן בַּחֶרֶב אֵצֵא לִקְרָאתֶךָ** : (יט) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמְּסִלָּה **נַעֲלֶה וְאִם מֵימֶיךָ נִשְׁתֶּה אֲנִי וּמִקְנִי וְנָתַתִּי מְכִרָם** רַק אֵין דָּבָר בְּרַגְלַי אֶעֱבֹרָה : (כ) וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲבֹר וַיֵּצֵא אֱדוֹם לִקְרָאתוֹ בְּעַם כָּבֵד וּבְיָד חֲזָקָה : (כא) **וַיְמָאֵן אֱדוֹם נְתֹן אֶת יִשְׂרָאֵל עֲבֹר בִּגְבֻלוֹ וַיֵּט יִשְׂרָאֵל מֵעָלָיו** :	**שמות פרק יח - יתרו** (א) וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כֹהֵן מִדְיָן חֹתֵן מֹשֶׁה **אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ כִּי הוֹצִיא יְקוָק אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם** : (ב) וַיִּקַּח יִתְרוֹ חֹתֵן מֹשֶׁה אֶת צִפֹּרָה אֵשֶׁת מֹשֶׁה אַחַר שִׁלּוּחֶיהָ : (ג) וְאֵת שְׁנֵי בָנֶיהָ אֲשֶׁר שֵׁם הָאֶחָד גֵּרְשֹׁם כִּי אָמַר גֵּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה : (ד) וְשֵׁם הָאֶחָד אֱלִיעֶזֶר כִּי אֱלֹהֵי אָבִי בְּעֶזְרִי **וַיַּצִּלֵנִי מֵחֶרֶב פַּרְעֹה** : (ה) וַיָּבֹא **יִתְרוֹ חֹתֵן מֹשֶׁה** וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ אֶל מֹשֶׁה אֶל הַמִּדְבָּר אֲשֶׁר הוּא חֹנֶה שָׁם הַר הָאֱלֹהִים : (ו) וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה אֲנִי חֹתְנְךָ יִתְרוֹ בָּא אֵלֶיךָ וְאִשְׁתְּךָ וּשְׁנֵי בָנֶיהָ עִמָּהּ : (ז) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה לִקְרַאת חֹתְנוֹ וַיִּשְׁתַּחוּ וַיִּשַּׁק לוֹ וַיִּשְׁאֲלוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ לְשָׁלוֹם וַיָּבֹאוּ הָאֹהֱלָה : (ח) **וַיְסַפֵּר מֹשֶׁה לְחֹתְנוֹ אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יְקוָק לְפַרְעֹה וּלְמִצְרַיִם עַל אודֹת יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצָאָתַם בַּדֶּרֶךְ וַיַּצִּלֵם יְקוָק** : (ט) **וַיִּחַדְּ יִתְרוֹ עַל כָּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְקוָק לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִצִּילוֹ מִיַּד מִצְרָיִם** : (י) **וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ בָּרוּךְ יְקוָק אֲשֶׁר הִצִּיל אֶתְכֶם מִיַּד מִצְרַיִם וּמִיַּד פַּרְעֹה אֲשֶׁר הִצִּיל אֶת הָעָם מִתַּחַת יַד מִצְרָיִם** : (יא) **עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל יְקוָק מִכָּל הָאֱלֹהִים כִּי בַדָּבָר אֲשֶׁר זָדוּ עֲלֵיהֶם** : (יב) וַיִּקַּח יִתְרוֹ חֹתֵן מֹשֶׁה **עֹלָה וּזְבָחִים לֵאלֹהִים** וַיָּבֹא אַהֲרֹן וְכֹל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל **לֶאֱכֹל לֶחֶם עִם חֹתֵן מֹשֶׁה לִפְנֵי הָאֱלֹהִים** : (כז) **וַיְשַׁלַּח מֹשֶׁה אֶת חֹתְנוֹ וַיֵּלֶךְ לוֹ אֶל אַרְצוֹ** :

במדבר פרק כ – מיתת אהרון ומשיחת אלעזר

(כב) וַיִּסְעוּ מִקָּדֵשׁ וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה הֹר הָהָר׃
(כג) וַיֹּאמֶר יְקֹוָק אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן בְּהֹר הָהָר עַל גְּבוּל אֶרֶץ אֱדוֹם לֵאמֹר׃
(כד) יֵאָסֵף אַהֲרֹן אֶל עַמָּיו **כִּי לֹא יָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל** עַל אֲשֶׁר מְרִיתֶם אֶת פִּי לְמֵי מְרִיבָה׃
(כה) **קַח אֶת אַהֲרֹן וְאֶת אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְהַעַל אֹתָם הֹר הָהָר**׃
(כו) **וְהַפְשֵׁט אֶת אַהֲרֹן אֶת בְּגָדָיו וְהִלְבַּשְׁתָּם אֶת אֶלְעָזָר בְּנוֹ** וְאַהֲרֹן יֵאָסֵף וּמֵת שָׁם׃
(כז) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְקֹוָק וַיַּעֲלוּ אֶל הֹר הָהָר לְעֵינֵי כָּל הָעֵדָה׃
(כח) וַיַּפְשֵׁט מֹשֶׁה אֶת אַהֲרֹן אֶת בְּגָדָיו וַיַּלְבֵּשׁ אֹתָם אֶת אֶלְעָזָר בְּנוֹ וַיָּמָת אַהֲרֹן שָׁם בְּרֹאשׁ הָהָר וַיֵּרֶד מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר מִן הָהָר׃
(כט) וַיִּרְאוּ כָּל הָעֵדָה כִּי גָוַע אַהֲרֹן וַיִּבְכּוּ אֶת אַהֲרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כֹּל בֵּית יִשְׂרָאֵל׃

שמות פרק יז – משיחת יהושע

(יד) **וַיֹּאמֶר יְקֹוָק אֶל מֹשֶׁה כְּתֹב זֹאת זִכָּרוֹן בַּסֵּפֶר וְשִׂים בְּאָזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ** כִּי מָחֹה אֶמְחֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם׃
(טו) וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יְקֹוָק נִסִּי׃
(טז) וַיֹּאמֶר כִּי יָד עַל כֵּס יָהּ מִלְחָמָה לַיקֹוָק בַּעֲמָלֵק מִדֹּר דֹּר׃

מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דעמלק פרשה ב

ושים באזני יהושע, מגיד **שאותו היום נמשח יהושע** דברי ר' יהושע. ר' אלעזר המודעי אומר **זה אחד מארבעה צדיקים שנתן להם רמז** שנים חשו ושנים לא חשו **משה נתן לו רמז ולא חש**, יעקב נתן לו רמז ולא חש, דוד ומרדכי נתן להם רמז וחש **משה מנין ושים באזני יהושע אמר יהושע מנחיל ישראל את הארץ ובסוף משה עומד ומתחנן** שנא' ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר

במדבר פרק כא – מלחמת הכנעני

(א) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָּא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים **וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל** וַיִּשְׁבְּ מִמֶּנּוּ שֶׁבִי׃
(ב) **וַיִּדַּר יִשְׂרָאֵל נֶדֶר לַיקֹוָק** וַיֹּאמַר אִם נָתֹן תִּתֵּן אֶת הָעָם הַזֶּה בְּיָדִי וְהַחֲרַמְתִּי אֶת עָרֵיהֶם׃
(ג) **וַיִּשְׁמַע יְקֹוָק בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל** וַיִּתֵּן אֶת הַכְּנַעֲנִי וַיַּחֲרֵם אֶתְהֶם וְאֶת עָרֵיהֶם וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם חָרְמָה׃

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת חקת סימן יח

(יח) מה כתי' אחריו וישמע הכנעני מלך ערד את מוצא שכיון שמת אהרן נסתלקו עננו כבוד ונראו כאשה פרועה, **ומי הי' מלך ערד זה עמלק** שנ' (שם /במדבר/ יג) עמלק יושב בארץ הנגב והי' יושב על הפרצ'

שמות פרק יז – מלחמת עמלק

(ח) **וַיָּבֹא עֲמָלֵק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל** בִּרְפִידִם׃
(ט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוֹשֻׁעַ בְּחַר לָנוּ אֲנָשִׁים וְצֵא הִלָּחֵם בַּעֲמָלֵק מָחָר אָנֹכִי נִצָּב עַל רֹאשׁ הַגִּבְעָה וּמַטֵּה הָאֱלֹהִים בְּיָדִי׃
(י) וַיַּעַשׂ יְהוֹשֻׁעַ כַּאֲשֶׁר אָמַר לוֹ מֹשֶׁה לְהִלָּחֵם בַּעֲמָלֵק וּמֹשֶׁה אַהֲרֹן וְחוּר עָלוּ רֹאשׁ הַגִּבְעָה׃
(יא) **וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגָבַר יִשְׂרָאֵל** וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וְגָבַר עֲמָלֵק׃
(יב) וִידֵי מֹשֶׁה כְּבֵדִים וַיִּקְחוּ אֶבֶן וַיָּשִׂימוּ תַחְתָּיו וַיֵּשֶׁב עָלֶיהָ וְאַהֲרֹן וְחוּר תָּמְכוּ בְיָדָיו מִזֶּה אֶחָד וּמִזֶּה אֶחָד וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה עַד בֹּא הַשָּׁמֶשׁ׃
(יג) וַיַּחֲלֹשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת עֲמָלֵק וְאֶת עַמּוֹ לְפִי חָרֶב׃

במדבר פרק כא – תלונות העם על המים הלחם והמן

(ד) וַיִּסְעוּ מֵהֹר הָהָר **דֶּרֶךְ יַם סוּף** לִסְבֹּב אֶת אֶרֶץ אֱדוֹם **וַתִּקְצַר נֶפֶשׁ הָעָם בַּדָּרֶךְ**׃
(ה) **וַיְדַבֵּר הָעָם בֵּאלֹהִים וּבְמֹשֶׁה לָמָּה הֶעֱלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לָמוּת בַּמִּדְבָּר כִּי אֵין לֶחֶם וְאֵין מַיִם וְנַפְשֵׁנוּ קָצָה בַּלֶּחֶם הַקְּלֹקֵל**׃
(ו) וַיְשַׁלַּח יְקֹוָק בָּעָם אֵת **הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים** וַיְנַשְּׁכוּ אֶת הָעָם וַיָּמָת עַם רָב מִיִּשְׂרָאֵל׃
(ז) **וַיָּבֹא הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ חָטָאנוּ** כִּי דִבַּרְנוּ בַיקֹוָק וָבָךְ **הִתְפַּלֵּל אֶל יְקֹוָק** וְיָסֵר מֵעָלֵינוּ אֶת הַנָּחָשׁ וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה בְּעַד הָעָם׃
(ח) **וַיֹּאמֶר יְקֹוָק אֶל מֹשֶׁה עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל נֵס וְהָיָה כָּל הַנָּשׁוּךְ וְרָאָה אֹתוֹ וָחָי**׃
(ט) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נְחַשׁ נְחֹשֶׁת וַיְשִׂמֵהוּ עַל הַנֵּס וְהָיָה אִם נָשַׁךְ הַנָּחָשׁ אֶת אִישׁ וְהִבִּיט אֶל נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת וָחָי׃

רמב"ן במדבר פרק כא

(ט) ויעש משה נחש נחשת - לא נאמר לו לעשותו של נחשת, אלא אמר משה הקב"ה אמר לי נחש, אני אעשנו של נחשת, לשון נופל על הלשון, זה לשון רש"י מדברי רבותינו (ב"ר לא ח). ולא הבינותי זה, שהרי הקב"ה לא הזכיר לו "נחש" אלא "עשה לך שרף". אבל דעתם לומר כי הלך משה אחר שם העצם אשר לו. **והנראה בעיני בסוד הדבר הזה, כי הוא מדרכי התורה שכל מעשיה נס בתוך נס, תסיר הנזק במזיק ותרפא החולי במחליא, כמו שהזכירו (מכילתא ויסע א) בויורהו ה' עץ** (שמות טו כה) וכן במלח אלישע במים (מ"ב ב כא). וידוע מדרכי הרפואות, שכל נשוכי בעלי הארס יסתכנו בראותם אותם או בראות דמותם, עד כי נשוכי הכלב השוטה וכן שאר הבהמות השוטות אם יביטו במים יראה להם שם בבואת הכלב או המזיק וימותו, כמו שכתוב בספרי הרפואות ומוזכר בגמרא במסכת יומא (פד א). וכן ישמרו אותם הרופאים מהזכיר בפניהם שם הנושך, שלא יזכרו אותם כלל כי נפשם תדבק במחשבה ההיא ולא תפרד ממנה כלל עד שתמית אותם. וכבר הזכירו דבר מנוסה מפלאות

שמות פרק טו – פרש המן ומסה ומריבה

(כב) וַיַּסַּע מֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל **מִיַּם סוּף** וַיֵּצְאוּ אֶל מִדְבַּר שׁוּר **וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְלֹא מָצְאוּ מָיִם**׃
(כג) וַיָּבֹאוּ מָרָתָה **וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁתֹּת מַיִם מִמָּרָה כִּי מָרִים הֵם** עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ מָרָה׃
(כד) **וַיִּלֹּנוּ הָעָם עַל מֹשֶׁה לֵאמֹר מַה נִּשְׁתֶּה**׃
(כה) **וַיִּצְעַק אֶל יְקֹוָק וַיּוֹרֵהוּ יְקֹוָק עֵץ וַיַּשְׁלֵךְ אֶל הַמַּיִם וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם שָׁם שָׂם לוֹ חֹק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסָּהוּ**׃
(כו) **וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל יְקֹוָק אֱלֹהֶיךָ** וְהַיָּשָׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהַאֲזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל חֻקָּיו כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְמִצְרַיִם לֹא אָשִׂים עָלֶיךָ **כִּי אֲנִי יְקֹוָק רֹפְאֶךָ**׃ ס
(כז) וַיָּבֹאוּ אֵילִמָה וְשָׁם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינֹת מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים וַיַּחֲנוּ שָׁם עַל הַמָּיִם

שמות פרק טז

(א) וַיִּסְעוּ מֵאֵילִם וַיָּבֹאוּ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מִדְבַּר סִין אֲשֶׁר בֵּין אֵילִם וּבֵין סִינָי בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃
(ב) **וַיִּלּוֹנוּ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן בַּמִּדְבָּר**׃
(ג) וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל **מִי יִתֵּן מוּתֵנוּ בְּיַד יְקֹוָק בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְתֵּנוּ עַל סִיר הַבָּשָׂר בְּאָכְלֵנוּ לֶחֶם לָשֹׂבַע כִּי הוֹצֵאתֶם אֹתָנוּ אֶל הַמִּדְבָּר הַזֶּה לְהָמִית אֶת כָּל הַקָּהָל הַזֶּה בָּרָעָב**׃ ס
(ד) **וַיֹּאמֶר יְקֹוָק אֶל מֹשֶׁה הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמָיִם** וְיָצָא הָעָם וְלָקְטוּ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנַסֶּנּוּ הֲיֵלֵךְ בְּתוֹרָתִי אִם לֹא׃
(יא) וַיְדַבֵּר יְקֹוָק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
(יב) **שָׁמַעְתִּי אֶת תְּלוּנֹּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דַּבֵּר אֲלֵהֶם לֵאמֹר בֵּין הָעַרְבַּיִם תֹּאכְלוּ בָשָׂר וּבַבֹּקֶר תִּשְׂבְּעוּ לָחֶם וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְקֹוָק אֱלֹהֵיכֶם**׃
(יג) וַיְהִי בָעֶרֶב וַתַּעַל הַשֶّלְו וַתְּכַס אֶת הַמַּחֲנֶה וּבַבֹּקֶר הָיְתָה שִׁכְבַת הַטַּל סָבִיב לַמַּחֲנֶה׃
(יד) וַתַּעַל שִׁכְבַת הַטָּל וְהִנֵּה עַל פְּנֵי הַמִּדְבָּר דַּק מְחֻסְפָּס דַּק כַּכְּפֹר עַל הָאָרֶץ׃

התולדה, כי נשוך הכלב השוטה אחרי שנשתטה בחליו אם יקובל השתן שלו בכלי זכוכית יראה בשתן דמות גורי כלבים קטנים, ואם תעביר המים במטלית ותסננם לא תמצא בהם שום רושם כלל, וכשתחזירם לכלי הזכוכית וישתהו שם כשעה תחזור ותראה שם גורי הכלבים מתוארים, וזה אמת הוא בפלאי כחות הנפש. **וכשיהיה כל זה כך, ראוי היה לישראל נשוכי הנחשים השרפים שלא יראו נחש ולא יזכרו ולא יעלו על לב כלל, וצוה הקב"ה למשה לעשות להם דמות שרף, הוא הממית אותם. וידוע כי הנחשים השרפים אדומי העינים רחבי הראש שגופם כעין הנחשת בצוארם, ולכן לא מצא משה לקיים מצותו בשרף בלתי שיעשה נחש נחשת כי הוא דמות נחש שרף**, ואם יעשנו מדבר אחר היה דמות נחש ולא דמות שרף. ומה שאמרו מן הלשון הנופל על הלשון, כי הזכרת השם בלבד תזיק. **והכלל, כי צוה השם שיתרפאו במזיק הממית בטבע ועשו דמותו ושמו, וכשיהיה האדם מביט בכוונה אל נחש הנחשת שהוא כעין המזיק לגמרי, היה חי, להודיעם כי השם ממית ומחיה:**

במדבר פרק כא – נחל ארנון ושירת הבאר

(י) וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּאֹבֹת :
(יא) וַיִּסְעוּ מֵאֹבֹת וַיַּחֲנוּ בְּעִיֵּי הָעֲבָרִים בַּמִּדְבָּר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מוֹאָב מִמִּזְרַח הַשָּׁמֶשׁ :
(יב) מִשָּׁם נָסָעוּ וַיַּחֲנוּ בְּנַחַל זָרֶד :
(יג) מִשָּׁם נָסָעוּ וַיַּחֲנוּ מֵעֵבֶר אַרְנוֹן אֲשֶׁר בַּמִּדְבָּר הַיֹּצֵא מִגְּבֻל הָאֱמֹרִי כִּי אַרְנוֹן גְּבוּל מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין הָאֱמֹרִי :
(יד) עַל כֵּן יֵאָמַר **בְּסֵפֶר מִלְחֲמֹת יְקֹוָק** אֶת וָהֵב בְּסוּפָה וְאֶת הַנְּחָלִים אַרְנוֹן :
(טו) וְאֶשֶׁד הַנְּחָלִים אֲשֶׁר נָטָה לְשֶׁבֶת עָר וְנִשְׁעַן לִגְבוּל מוֹאָב :
(טז) וּמִשָּׁם בְּאֵרָה הִוא הַבְּאֵר אֲשֶׁר אָמַר יְקֹוָק לְמֹשֶׁה אֱסֹף אֶת הָעָם וְאֶתְּנָה לָהֶם מָיִם : ס
(יז) **אָז יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת** עֲלִי בְּאֵר עֲנוּ לָהּ :
(יח) בְּאֵר חָפָרוּהָ שָׂרִים כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם בִּמְחֹקֵק בְּמִשְׁעֲנֹתָם וּמִמִּדְבָּר מַתָּנָה :
(יט) וּמִמַּתָּנָה נַחֲלִיאֵל וּמִנַּחֲלִיאֵל בָּמוֹת :
(כ) וּמִבָּמוֹת הַגַּיְא אֲשֶׁר בִּשְׂדֵה מוֹאָב רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וְנִשְׁקָפָה עַל פְּנֵי הַיְשִׁימֹן :

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת חקת סימן כ

(כ) אז ישיר ישראל את השירה הזאת נאמרה בסוף ארבעים שנה והבאר נתנה להם מתחלת ארבעים שנה מה ראה לכתוב כאן, הענין הזה כבר נדרש למעלה הימנו, על כן יאמר בספר מלחמות ה' את והב בסופה מהו **שעשה להם הקדוש ברוך הוא אותות ונסים בנחלי ארנון כנסים שעשה להם בים סוף, ומה הם נסים נחלי ארנון, אדם עומד על ההר מזה ומדבר עם חברו בהר אחר** והוא רחוק ממנו שבעה מילין **והדרך יורד לתוך הנחל ועולה לדרכן של ישראל לעבור בתוך ההרים**, נתכנסו כל האומות לשם אוכלוסין שאין להם סוף ישבו מקצתן בתוך הנחל, וההר מלמעלן עשוי מערות מערות וכנגד המערות הר שכנגדו עשוי סלעים סלעים כמין שדים שנא' ואשד הנחלים, נכנסו האוכלוסין לתוך המערות ואמרו כשירדו ישראל לתוך הנחל אלו עומדין לפניהם בתוך הנחל ואנו למעלה מן המערות ונהרוג את כלן, בין שהגיעו ישראל לאותו מקום לא הצריכן הקדוש ב"ה לירד למטן לנחל אלא רמז להרים ונכנסו שדים של הר זה לתוך מערות של הר זה ומתו כלן, והקיפו ההרים ראשיהם זה לזה ונעשה דרך כבושה, ולא נודע אי זה הר נסמך לחבירו, **ואותו נחל מפסיק בין תחומי ארץ ישראל לארץ מואב** שנאמר כי ארנון גבול מואב בין מואב ובין האמורי, הר שבארץ מואב לא נזדעזע שבו המערות והר שבא"י נזדעזע שבו הסלעים כמין שדים ונסמך להר שכנגדו, ומפני מה נזדעזע אותו ההר שבארץ ישראל, מלה"ד לשפחה שראתה בן אדוניה בא אצלה קפצה הוא וקדמה כנגדו וקבלתו, כך נכנסו הסלעים לתוך

(טו) וַיִּרְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל **וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו מָן הוּא כִּי לֹא יָדְעוּ מַה הוּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם הוּא הַלֶּחֶם אֲשֶׁר נָתַן יְקֹוָק לָכֶם לְאָכְלָה** :
(לא) וַיִּקְרְאוּ בֵית יִשְׂרָאֵל אֶת שְׁמוֹ **מָן** וְהוּא כְּזֶרַע גַּד לָבָן וְטַעְמוֹ כְּצַפִּיחַת בְּדָבְשׁ :
(לה) **וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ אֶת הַמָּן אַרְבָּעִים שָׁנָה** עַד בֹּאָם אֶל אֶרֶץ נוֹשָׁבֶת אֶת הַמָּן אָכְלוּ עַד בֹּאָם אֶל קְצֵה אֶרֶץ כְּנָעַן :

שמות פרק יז

(א) וַיִּסְעוּ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּדְבַּר סִין לְמַסְעֵיהֶם עַל פִּי יְקֹוָק וַיַּחֲנוּ בִּרְפִידִים **וְאֵין מַיִם לִשְׁתּוֹת הָעָם** :
(ב) **וַיָּרֶב הָעָם עִם מֹשֶׁה** וַיֹּאמְרוּ תְּנוּ לָנוּ מַיִם וְנִשְׁתֶּה וַיֹּאמֶר לָהֶם מֹשֶׁה **מַה תִּרִיבוּן עִמָּדִי מַה תְּנַסּוּן אֶת יְקֹוָק** :
(ג) וַיִּצְמָא שָׁם הָעָם לַמַּיִם וַיָּלֶן הָעָם עַל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר **לָמָּה זֶּה הֶעֱלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָמִית אֹתִי וְאֶת בָּנַי וְאֶת מִקְנַי בַּצָּמָא** :
(ד) וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל יְקֹוָק לֵאמֹר מָה אֶעֱשֶׂה לָעָם הַזֶּה עוֹד מְעַט וּסְקָלֻנִי :
(ה) וַיֹּאמֶר יְקֹוָק אֶל מֹשֶׁה עֲבֹר לִפְנֵי הָעָם וְקַח אִתְּךָ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל וּמַטְּךָ אֲשֶׁר הִכִּיתָ בּוֹ אֶת הַיְאֹר קַח בְּיָדְךָ וְהָלָכְתָּ :
(ו) הִנְנִי עֹמֵד לְפָנֶיךָ שָׁם עַל הַצּוּר בְּחֹרֵב וְהִכִּיתָ בַּצּוּר וְיָצְאוּ מִמֶּנּוּ מַיִם וְשָׁתָה הָעָם וַיַּעַשׂ כֵּן מֹשֶׁה לְעֵינֵי זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל :
(ז) **וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מַסָּה וּמְרִיבָה עַל רִיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל נַסֹּתָם אֶת יְקֹוָק לֵאמֹר הַיֵּשׁ יְקֹוָק בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן** :

שמות פרק יד – קריעת ים סוף ושירת הים

(יג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אַל תִּירָאוּ הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ אֶת יְשׁוּעַת יְקֹוָק אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָכֶם הַיּוֹם כִּי אֲשֶׁר רְאִיתֶם אֶת מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תֹסִיפוּ לִרְאֹתָם עוֹד עַד עוֹלָם :
(יד) **יְקֹוָק יִלָּחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרִישׁוּן** : פ
(טו) וַיֹּאמֶר יְקֹוָק אֶל מֹשֶׁה מַה תִּצְעַק אֵלָי דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסָּעוּ :
(טז) וְאַתָּה הָרֵם אֶת מַטְּךָ וּנְטֵה אֶת יָדְךָ עַל הַיָּם וּבְקָעֵהוּ וְיָבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה :
(כא) וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם וַיּוֹלֶךְ יְקֹוָק אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עַזָּה כָּל הַלַּיְלָה וַיָּשֶׂם אֶת הַיָּם לֶחָרָבָה וַיִּבָּקְעוּ הַמָּיִם :
(כב) וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה **וְהַמַּיִם לָהֶם חֹמָה מִימִינָם וּמִשְּׂמֹאלָם** :
(כג) וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם כֹּל סוּס פַּרְעֹה רִכְבּוֹ וּפָרָשָׁיו אֶל תּוֹךְ הַיָּם :
(כד) וַיְהִי בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֹּקֶר וַיַּשְׁקֵף יְקֹוָק אֶל מַחֲנֵה מִצְרַיִם בְּעַמּוּד אֵשׁ וְעָנָן וַיָּהָם אֵת מַחֲנֵה מִצְרָיִם :
(כה) וַיָּסַר אֵת אֹפַן מַרְכְּבֹתָיו וַיְנַהֲגֵהוּ בְּכָבֵדֻת וַיֹּאמֶר מִצְרַיִם אָנוּסָה מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי יְקֹוָק נִלְחָם לָהֶם בְּמִצְרָיִם : פ
(כו) וַיֹּאמֶר יְקֹוָק אֶל מֹשֶׁה נְטֵה אֶת יָדְךָ עַל הַיָּם וְיָשֻׁבוּ הַמַּיִם עַל מִצְרַיִם עַל רִכְבּוֹ וְעַל פָּרָשָׁיו :
(כז) וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם וַיָּשָׁב הַיָּם לִפְנוֹת בֹּקֶר לְאֵיתָנוֹ וּמִצְרַיִם נָסִים לִקְרָאתוֹ וַיְנַעֵר יְקֹוָק אֶת מִצְרַיִם בְּתוֹךְ הַיָּם :
(כח) וַיָּשֻׁבוּ הַמַּיִם וַיְכַסּוּ אֶת הָרֶכֶב וְאֶת הַפָּרָשִׁים לְכֹל חֵיל פַּרְעֹה הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם בַּיָּם לֹא נִשְׁאַר בָּהֶם עַד אֶחָד :
(כט) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בַיַّבָּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם וְהַמַּיִם לָהֶם חֹמָה מִימִינָם וּמִשְּׂמֹאלָם :
(ל) **וַיּוֹשַׁע יְקֹוָק בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרָיִם וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שְׂפַת הַיָּם** :
(לא) **וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְקֹוָק בְּמִצְרַיִם** וַיִּירְאוּ הָעָם אֶת יְקֹוָק וַיַּאֲמִינוּ בַּיקֹוָק וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ :

שמות פרק טו

(א) **אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת** לַיקֹוָק וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אָשִׁירָה לַיקֹוָק כִּי גָאֹה גָּאָה סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם :
(ב) עֻזִּי וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ אֱלֹהֵי אָבִי וַאֲרֹמְמֶנְהוּ :
(ג) **יְקֹוָק אִישׁ מִלְחָמָה יְקֹוָק שְׁמוֹ** :

המערות ורצצו כל אותן גבורים, **והבאר ירדה לתוך הנחל ונתגברה שם ואבדה כל האוכלסין כשם שאבד אותם הים, לכך הקיש הכתוב את והב בסופה לנחלי ארנון**, ועברו ישראל על אותן ההרים ולא ידעו כל הנסים האלו, אמר הקב"ה הריני מודיע לבני כמה אוכלסין אבדתי מפניהם, **ירדה הבאר לאותן המערות והוציאה גולגליות וזרועות ורגלים שאין להם חקר, וישראל חזרו לבקש את הבאר וראו אותה מאירה כלבנה בתוך הנחל שהיתה מוציאה אברים אברים**, ומנין שהבאר הודיעה להן, שנאמר ואשד הנחלים וגו' ומשם בארה, וכי משם היתה ולא מתחלת ארבעים שנה היתה עמהם, אלא שירדה לפרסם את הנסים, והיו ישראל עומדים על הנחלים ואומרים לה עלי באר ענו לה.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קיח עמוד ב

וכדדרש רבה בר מרי: מאי דכתיב +תהלים קו+ וימרו על ים בים סוף - מלמד שהמרו ישראל **באותה שעה ואמרו: כשם שאנו עולין מצד אחד - כך מצריים עולים מצד אחר**. אמר לו הקדוש ברוך הוא לשר של ים: פלוט אותן ליבשה...**מיד פלט אותן ליבשה, ובאו ישראל וראו אותן**, שנאמר +שמות יד+ וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים

במדבר פרק כא – מלחמת סיחון ועוג

(כא) **וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי לֵאמֹר**:
(כב) אֶעְבְּרָה בְאַרְצֶךָ לֹא נִטֶּה בְּשָׂדֶה וּבְכֶרֶם לֹא נִשְׁתֶּה מֵי בְאֵר בְּדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ נֵלֵךְ עַד אֲשֶׁר נַעֲבֹר גְּבֻלֶךָ:
(כג) וְלֹא נָתַן סִיחֹן אֶת יִשְׂרָאֵל עֲבֹר בִּגְבֻלוֹ וַיֶּאֱסֹף סִיחֹן אֶת כָּל עַמּוֹ וַיֵּצֵא לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל הַמִּדְבָּרָה וַיָּבֹא יָהְצָה וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל:
(כד) **וַיַּכֻּהוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי חָרֶב וַיִּירַשׁ אֶת אַרְצוֹ מֵאַרְנֹן עַד יַבֹּק עַד בְּנֵי עַמּוֹן כִּי עַז גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן:**
(כה) וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל הֶעָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּכָל עָרֵי הָאֱמֹרִי בְּחֶשְׁבּוֹן וּבְכָל בְּנֹתֶיהָ:

(לא) וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הָאֱמֹרִי:
(לב) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגֵּל אֶת יַעְזֵר וַיִּלְכְּדוּ בְּנֹתֶיהָ <ויירש> וַיּוֹרֶשׁ אֶת הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר שָׁם:
(לג) **וַיִּפְנוּ וַיַּעֲלוּ דֶּרֶךְ הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן לִקְרָאתָם הוּא וְכָל עַמּוֹ לַמִּלְחָמָה אֶדְרֶעִי**:
(לד) **וַיֹּאמֶר יְקֹוָק אֶל מֹשֶׁה אַל תִּירָא אֹתוֹ כִּי בְיָדְךָ נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת כָּל עַמּוֹ וְאֶת אַרְצוֹ וְעָשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן**:
(לה) **וַיַּכּוּ אֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו וְאֶת כָּל עַמּוֹ עַד בִּלְתִּי הִשְׁאִיר לוֹ שָׂרִיד וַיִּירְשׁוּ אֶת אַרְצוֹ**:

דברים פרק ב

(כד) קוּמוּ סְעוּ וְעִבְרוּ אֶת נַחַל אַרְנֹן **רְאֵה נָתַתִּי בְיָדְךָ אֶת סִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן הָאֱמֹרִי וְאֶת אַרְצוֹ** הָחֵל רָשׁ וְהִתְגָּר בּוֹ מִלְחָמָה:
(כה) **הַיּוֹם הַזֶּה אָחֵל תֵּת פַּחְדְּךָ וְיִרְאָתְךָ עַל פְּנֵי הָעַמִּים תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן שִׁמְעֲךָ וְרָגְזוּ וְחָלוּ מִפָּנֶיךָ**:
(כו) **וָאֶשְׁלַח מַלְאָכִים** מִמִּדְבַּר קְדֵמוֹת **אֶל סִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן** דִּבְרֵי שָׁלוֹם לֵאמֹר:

(כז) **וְלֹא אָבָה סִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן הַעֲבִרֵנוּ בוֹ כִּי הִקְשָׁה יְקֹוָק אֱלֹהֶיךָ אֶת רוּחוֹ וְאִמֵּץ אֶת לְבָבוֹ לְמַעַן תִּתּוֹ בְיָדְךָ כַּיּוֹם הַזֶּה**:

דברים פרק ג

(כא) וְאֶת יְהוֹשׁוּעַ צִוִּיתִי בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר **עֵינֶיךָ הָרֹאֹת אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יְקֹוָק אֱלֹהֵיכֶם לִשְׁנֵי הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה כֵּן יַעֲשֶׂה יְקֹוָק לְכָל הַמַּמְלָכוֹת אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר שָׁמָּה**:
(כב) לֹא תִּירָאוּם כִּי יְקֹוָק אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַנִּלְחָם לָכֶם:

במדבר פרק כ – מכות מצרים

(טז) וַנִּצְעַק אֶל יְקֹוָק וַיִּשְׁמַע קֹלֵנוּ **וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיֹּצִאֵנוּ מִמִּצְרָיִם** וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְּקָדֵשׁ עִיר קְצֵה גְבוּלֶךָ:

שמות פרק ג

(י) **וְעַתָּה לְכָה וְאֶשְׁלָחֲךָ אֶל פַּרְעֹה וְהוֹצֵא אֶת עַמִּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם**:

שמות פרק ד

(כא) וַיֹּאמֶר יְקֹוָק אֶל מֹשֶׁה בְּלֶכְתְּךָ לָשׁוּב מִצְרַיְמָה רְאֵה כָּל הַמֹּפְתִים אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְיָדֶךָ וַעֲשִׂיתָם לִפְנֵי פַרְעֹה **וַאֲנִי אֲחַזֵּק אֶת לִבּוֹ וְלֹא יְשַׁלַּח אֶת הָעָם**:
(כב) וְאָמַרְתָּ אֶל פַּרְעֹה כֹּה אָמַר יְקֹוָק בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל:
(כג) וָאֹמַר אֵלֶיךָ שַׁלַּח אֶת בְּנִי וַיַּעַבְדֵנִי וַתְּמָאֵן לְשַׁלְּחוֹ הִנֵּה אָנֹכִי הֹרֵג אֶת בִּנְךָ בְּכֹרֶךָ:

שמות פרק ז

(א) וַיֹּאמֶר יְקֹוָק אֶל מֹשֶׁה רְאֵה נְתַתִּיךָ אֱלֹהִים לְפַרְעֹה וְאַהֲרֹן אָחִיךָ יִהְיֶה נְבִיאֶךָ:
(ב) אַתָּה תְדַבֵּר אֵת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוֶּךָּ וְאַהֲרֹן אָחִיךָ יְדַבֵּר אֶל פַּרְעֹה וְשִׁלַּח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצוֹ:
(ג) **וַאֲנִי אַקְשֶׁה אֶת לֵב פַּרְעֹה וְהִרְבֵּיתִי אֶת אֹתֹתַי וְאֶת מוֹפְתַי בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם**:
(ד) וְלֹא **יִשְׁמַע אֲלֵכֶם פַּרְעֹה וְנָתַתִּי אֶת יָדִי בְּמִצְרָיִם וְהוֹצֵאתִי אֶת צִבְאֹתַי אֶת עַמִּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בִּשְׁפָטִים גְּדֹלִים**:
(ה) **וְיָדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יְקֹוָק בִּנְטֹתִי אֶת יָדִי עַל מִצְרָיִם וְהוֹצֵאתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם**:

שמות פרק ט

(יג) וַיֹּאמֶר יְקֹוָק אֶל מֹשֶׁה הַשְׁכֵּם בַּבֹּקֶר וְהִתְיַצֵּב לִפְנֵי פַרְעֹה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה אָמַר יְקֹוָק אֱלֹהֵי הָעִבְרִים שַׁלַּח אֶת עַמִּי וְיַעַבְדֻנִי:
(יד) **כִּי בַּפַּעַם הַזֹּאת אֲנִי שֹׁלֵחַ אֶת כָּל מַגֵּפֹתַי אֶל לִבְּךָ וּבַעֲבָדֶיךָ וּבְעַמֶּךָ בַּעֲבוּר תֵּדַע כִּי אֵין כָּמֹנִי בְּכָל הָאָרֶץ**:

שמות פרק י

(א) וַיֹּאמֶר יְקֹוָק אֶל מֹשֶׁה בֹּא אֶל פַּרְעֹה **כִּי אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת לִבּוֹ וְאֶת לֵב עֲבָדָיו לְמַעַן שִׁתִּי אֹתֹתַי אֵלֶּה בְּקִרְבּוֹ**:
(ב) **וּלְמַעַן תְּסַפֵּר בְּאָזְנֵי בִנְךָ וּבֶן בִּנְךָ אֵת אֲשֶׁר הִתְעַלַּלְתִּי בְּמִצְרַיִם וְאֶת אֹתֹתַי אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בָם וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְקֹוָק**: